

Instytut Pamięci Narodowej - Białystok

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/publikacje/ksiazki-bialystok/29988,Wiezienie-w-Bialymstoku-w-latach-1944-1956.html>
19.05.2024, 16:18

Więzenie w Białymstoku w latach 1944-1956

Marcin Zwolski, Więzenie w Białymstoku w latach 1944-1956, Białystok 2011, 468 s.+ zdj. 27 s. (Seria wydawnicza Oddziału IPN w Białymstoku, t. 12)

„Monografia autorstwa dr. Marcina Zwolskiego, pracownika Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Białymstoku, opisuje więzenie w Białymstoku w najbardziej złowrogim okresie jego istnienia: w latach wprowadzania przemocą systemu komunistycznego w Polsce oraz okresie „terroru powszechnego”, kiedy usiłowano przeszczepić na grunt polski stalinizm. Spośród 40-50 tys. osób, które znalazły się wówczas w jego murach, na ponad 300 wykonano wyroki śmierci, 87 zmarło z innych przyczyn, również w wyniku brutalnych śledztw. Te dane sytuują je wśród kilku najbardziej złowrogich placówek więziennych w Polsce Ludowej. Jednak martyrologia osadzonych, choć obecna w książce, nie stanowi jej głównej osi. Autor, w sposób interesujący i kompetentny, opisuje życie więzienne od środka, z perspektywy funkcjonariuszy i uwięzionych, wraz z ich dramatami, ale i małymi radościami, które pozwalały skazanym przetrwać najtrudniejszy czas. W opisie tym jak w soczewce skupia się także najbardziej charakterystyczny dla regionu konflikt polityczno-narodowościowy, istniejący poza więziennym murem między Polakami i Białorusinami. Na przykładzie białostockiego więzienia widać, w jaki sposób konflikt ten był wykorzystywany przez władze i w jak

■ Marcin Zwolski

Więzenie w Białymstoku w latach 1944-1956

Instytut Pamięci Narodowej
Oddział w Białymstoku
2011

dramatyczny sposób przekładał się na los więźniów.

Niniejsze studium – książkowa wersja rozprawy doktorskiej obronionej przez Autora w 2010 r. na Uniwersytecie w Białymstoku – jest zarazem 12 tomem w serii wydawniczej Oddziału IPN w Białymstoku. Praca ta w wydatnym stopniu wzbogaca naukowy dorobek Oddziału, który na przestrzeni dziesięciu lat swego istnienia stał się najważniejszą regionalną placówką badawczą wojennych i powojennych dziejów Polski północno-wschodniej”.

Ze „Wstępu” prof. dr. hab. Cezarego Kukli

SPIS TREŚCI

Przedmowa

Wstęp

Wykaz skrótów

I. Sytuacja społeczno-polityczna w województwie białostockim w latach 1944-1956

II. Infrastruktura więzienna

1. Lokalizacja, dzieje więzienia do lipca 1944 r.
2. Uruchomienie więzienia w 1944 r.
3. Warunki lokalowe

III. Kadra więzienna

1. Struktura organizacyjno-kadrowa więziennictwa i więzienia w Białymstoku
2. Werbunek kadry
3. Charakterystyka funkcjonariuszy
 - 3.1 Narodowość
 - 3.2 Pochodzenie społeczne
 - 3.3 Wykształcenie
 - 3.4 Wiek
 - 3.5 Płeć

IV. Praca funkcjonariuszy Straży/Służby Więziennej

1. Organizacja pracy
2. Warunki socjalno-bytowe
3. Uzupełnianie wykształcenia, szkolenia zawodowe i polityczne, polityka awansowa
4. Wykroczenia i przestępstwa funkcjonariuszy oraz system kar
5. Organizacje społeczne i polityczne

5.1 Polska Partia Robotnicza-Polska Zjednoczona Partia Robotnicza

5.2 Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej

5.3 Zrzeszenie Sportowe „Gwardia”

5.4 Związek Walki Młodych-Związek Młodzieży Polskiej

5.5 Liga Kobiet

6. Stosunek funkcjonariuszy do więźniów

V. Więźniowie

1. Zapewnienie więzienia i segregacja więźniów
2. Analiza kategorii więźniów
 - 2.1 Więźniowie kryminalni
 - 2.2 Więźniowie polityczni
 - 2.3 Folksdojczy, kolaboranci i zbrodniarze wojenni
 - 2.4 Rolnicy niewywiązujący się z obowiązkowych dostaw
 - 2.5 Więźniarki
 - 2.6 Więźniowie młodociani
3. Sytuacja więźniów śledczych

VI. Gehenna więźniów

1. Warunki bytowe więźniów i opieka medyczna
2. Codziennosc więźniów
3. Kontakty więźniów ze sobą i światem zewnętrznym
4. Sytuacja po zakończeniu odbywania kary

VII. Wydarzenia szczególne

1. Deportacje w głąb ZSRS (1944-1945)
2. Ucieczki
 - 2.1 Ucieczka 9 maja 1945 r.
 - 2.2 Inne ucieczki
3. Bunty i głodówki
4. Amnestie
5. Wykonywanie wyroków śmierci

6. Zgony

7. Grzebanie zmarłych i zabitych w więzieniu

Zakończenie

Aneksy

1. Naczelnicy więzienia w Białymstoku i ich zastępcy w latach 1944–1956
2. Naczelnicy Wydziału Więziennictwa WUBP w Białymstoku
3. Biogramy naczelników więzienia w Białymstoku z lat 1944–1956
4. Obsada personalna więzienia w Białymstoku na dzień 14 lutego 1945 r.
5. Obsada personalna więzienia w Białymstoku na dzień 9 września 1945 r.
6. Obsada personalna więzienia w Białymstoku na dzień 10 stycznia 1946 r.
7. Obsada personalna więzienia w Białymstoku w maju 1955 r.
8. Zapełnienie więzienia w Białymstoku w latach 1944–1956
9. Lista więźniów zbiegłych z więzienia w Białymstoku podczas ucieczki 9 maja 1945 r.
10. Lista straconych na mocy wyroku śmierci w więzieniu w Białymstoku w latach 1944–1956
11. Lista zmarłych w więzieniu w Białymstoku w latach 1944–1956

Słownik terminów

Bibliografia

Indeks osobowy

Gdzie kupić publikacje:

[Białystok](#)